

Sommarplaneringen i vården 2017

Stärkt samverkan med primärvård och kommun och tidigarelagd planering av bemanningen är några av de insatser som landsting och regioner nu genomför för att säkerställa en tillgänglig och patientsäker vård i sommar. Det visar SKLs årliga enkätundersökning av hur planeringen av vården och bemanningen av vårdpersonal ser ut inför sommaren.

Det är viktigt att påpeka att planeringen inför sommaren inte enskilt är en bemanningsfråga. Alla landsting och regioner planerar särskilda insatser för att stärka bemanningen under sommarperioden men det är hur man planerar och bedriver verksamheten som står i förgrunden. Landsting och regioner ska säkerställa patientsäkerhet, tillgänglighet och arbetsmiljö oavsett om det är långhelg eller sommar.

Servicenivån på den planerade verksamheten är av naturliga skäl lägre under sommaren då ordinarie vårdpersonal har semester. För att minska belastningen på verksamheten förläggs viss planerad verksamhet i vården som handlar om ofarliga tillstånd, till före eller efter semesterperioden.

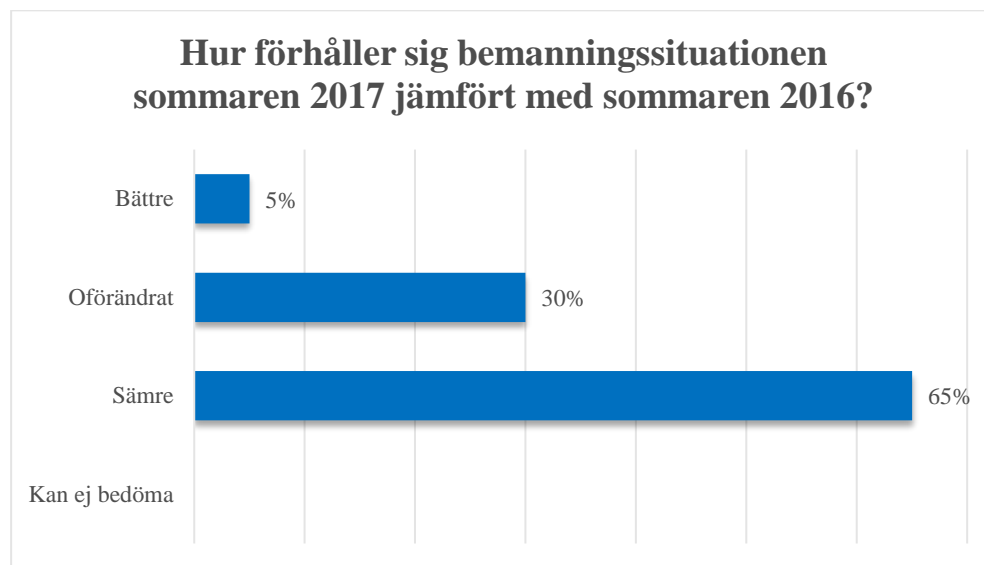
Så blev förra sommaren

SKLs uppföljning av sommaren 2016 visade att bemanningssituationen blev som förväntat och i några landsting och regioner bättre än föregående år. Trots en periodvis ansträngd situation på sina håll ökade inte antalet överbeläggningar eller utlokaliserade patienter. Även ifråga om väntetider och patientsäkerhet såg vården totalt sett lika säker och tillgänglig ut som under övriga året. Personalens engagemang, tidig planering och gott samarbete med kommunerna var några av nyckelfaktorerna.

Läget inför sommaren 2017

19 av 20 landsting och regioner har svarat i SKLs årliga enkätundersökning och alla uppger att bemanningssituationen ser ansträngd ut inför sommaren 2017. Skillnader mellan vårdgrenar och vårdgivare bidrar till att behoven och rekryteringsläget ser olika ut. För vissa yrkesgrupper som är svårare att rekrytera råder det en generell efterfrågan som inte har med sommaren att göra. Medan drygt hälften uppskattar att bemanningssituationen ser sämre ut jämfört med inför förra sommaren utgår övriga ifrån att läget är oförändrat. Ett landsting, Blekinge uppger att bemanningsläget ser bättre ut än i fjol.

Tabell 1. Hur förhåller sig bemanningssituationen sommaren 2017 jämfört med sommaren 2016?

Utmaningar i att rekrytera vissa yrkesgrupper

En tredjedel av arbetsgivarna efterfrågar medicinska sekreterare, i övrigt utgör inte vårdbiträden, undersköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter särskilt svårrekryterade yrkesgrupper. Den fortsatt största utmaningen består i att rekrytera sjuksköterskor och specialistutbildade sjuksköterskor, framförallt med inriktningarna akut, anestesi, intensiv, psykiatri, operation, röntgen och distrikt.

För att anställa nyutexaminerade sjuksköterskor är arbetsgivarna beroende av Socialstyrelsens handläggningstider för att utfärda legitimation. Sedan 1 januari 2016 har Socialstyrelsen skärpt kraven på legitimation. Detta eftersom utgångspunkten ska vara att verksamheten ska anställa legitimerad personal, i annat fall som undersköterska i de fall då arbetsuppgifterna inte kräver legitimation.

Socialstyrelsen uppger att de under första halvåret 2016 tog emot 74 ansökningar om dispens för sjuksköterskor och uppskattar att merparten av dem har gällt dispens för vår/sommarperioden. Inför sommaren 2017 uppger Socialstyrelsen att handläggningstiderna för legitimation respektive dispens för sjuksköterskor är max två veckor om ansökan är komplett, och att de har beredskap både nu och i sommar för att hantera ansökningstoppar.

Möjligheten att rekrytera barnmorskor inför sommaren är fortsatt svår på många håll, trots detta visar undersökningen att andelen landsting som uppger sig ha svårigheter är något färre jämfört med föregående år.

I år bedömer också mindre än hälften av arbetsgivarna att läkare är svåra att rekrytera inför sommaren, mot i fjol då uppemot 60 % av arbetsgivarna uppgav att de hade problem. Möjligheten att rekrytera läkare handlar liksom föregående år framförallt om specialiteterna allmänmedicin och psykiatri, som är generellt svåra att rekrytera under hela året.

Tabell 2. Vilka personalgrupper är svåra att rekrytera inför sommaren 2017?

Insatser för att garantera tillgänglig vård

Tidig planering

Att säkerställa att vården har rätt och tillräcklig kompetens är ett kontinuerligt arbete som pågår hela tiden, som en del i landstingens strategiska kompetensförsörjning och arbete med att utveckla arbetsgivarmärket.

Samtidigt ingår i förberedelserna inför sommaren en mängd insatser för att garantera en tillgänglig och patientsäker vård under sommaren, som att tidigarelägga rekryteringsaktiviteter och utöka rekryteringen av vissa yrkesgrupper.

Använda kompetensen rätt

Sveriges Kommuner och Landsting kan konstatera att samtidigt som andelen sjuksköterskor minskar går utvecklingen i landstingen/regionerna mot att anställa allt fler undersköterskor. Förändrade arbetssätt, att se över hur vården är organiserad, fördelningen av arbetsuppgifter och hur man använder kompetensen, är i dag del av en mer hållbar utveckling i de flesta landsting och regioner.

Utvecklingen i flera landsting går också mot att anlita personal som utför vårdnära servicetjänster som mathantering och städning eller administrativa uppgifter. Utlandsutbildad personal tas tillvara och undersköterskor fortbildas att klara ytterligare vårdnära uppgifter. Operationsassistenter utbildas för att assistera operationssjuksköterskor.

För att möta rekryteringsbehoven av sjuksköterskor särskilt inför sommaren, och för att renodla sjuksköterskornas arbetsuppgifter, utökas rekryteringen av andra yrkesgrupper som socionomer, farmaceuter, fysioterapeuter, medicinska sekreterare och vårdbiträden.

Det finns också exempel på lyckade jobsatsningar med ungdomspraktikanter (18-24 år) som kan utföra enklare sysslor under sommaren. Arbetsuppgifterna som inte kräver vårdutbildning avlastar ordinarie vårdpersonal och kan handla om att byta sängkläder, göra i ordning dryckesvagnar, ledsaga patienter till olika avdelningar, gå med prover till laboratoriet, tömma papperskorgar och mycket annat.

Stärkt introduktion för nya sjuksköterskor och sommarvikarier

I så gott som alla landsting och regioner ges introduktion för sommarvikarier. Mer än hälften satsar på extra yrkesintroduktion för nyutexaminerade sjuksköterskor för att stärka deras kompetens inför sommarperioden och ge dem en trygg start i yrkeslivet.

En stor del av arbetsgivarna förlägger semestern till tre perioder vilket kan möjliggöra för vissa verksamheter att inte dra ner på vårdplatser. De flesta arbetsgivare erbjuder även sina medarbetare någon form av "sommarförmån" som extra ersättning vid flytt av semestrar.

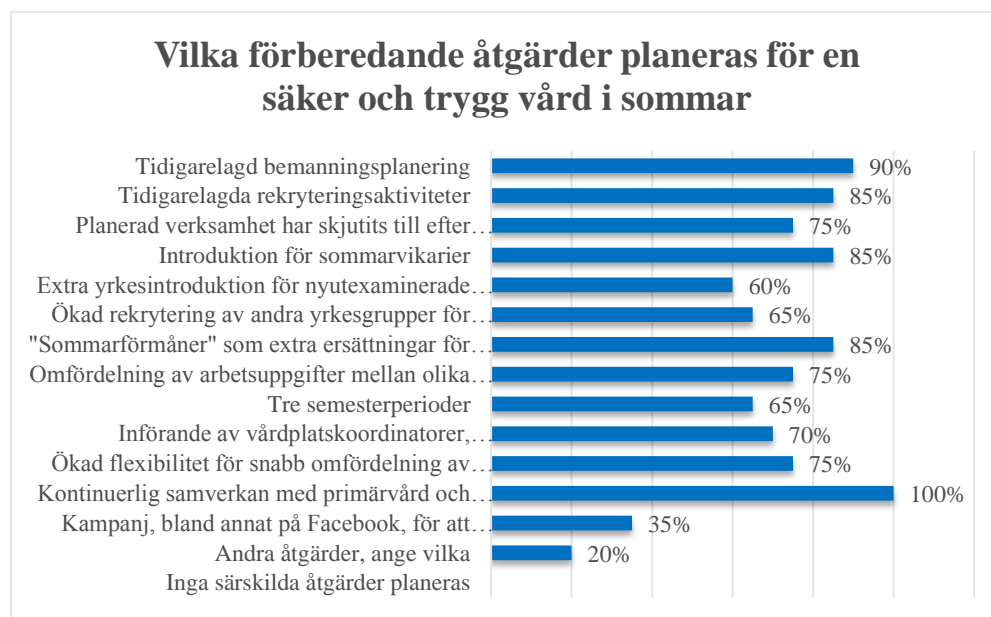
Tydlig information hjälper hitta rätt vård

Servicenivån på den planerade verksamheten är av naturliga skäl lägre under sommaren då ordinarie vårdpersonal har semester.

Den akuta vården hålls alltid tillgänglig. Normalt förläggs viss planerad verksamhet som handlar om ofarliga tillstånd till före eller efter semesterperioden för att minska belastningen på verksamheten. Detta ger utrymme för flexibilitet för akuta åkommor, för snabb omfördelning av vårdplatser eller vid oförutsägbara händelser.

Under sommaren utökar man den typ av insatser som styr patientflödet till rätt vård. Det kan handla om att använda sig av vårdkoordinatorer och vårdlotsar och att ge tydlig information till patienter via 1177 Vårdguiden och Mina vårdkontakter.

Tabell 3. Vilka förberedande åtgärder planeras för en säker och trygg vård i sommar?

Tydlig ledning och tät samverkan

Förutom att det i samtliga landsting och regioner finns en kontinuerlig samverkan mellan primärvård och kommun, stärks samarbetet mellan vårdgivare, landstingens och regionernas tjänstemannaledning, kommunerna och andra aktörer inför sommaren. Samarbetet har en stor betydelse för vården under sommaren och underlättar möjligheterna för samordning kring gemensamma patienter och att använda resurserna rätt.

För att förenkla kontaktvägar och säkra vårdkedjor inrättas på många håll särskilda planeringsgrupper med olika aktörer och kompetenser under sommaren, något som kan underlätta särskilt under perioder som innebär utmaningar. De flesta har under sommaren en utökad flexibilitet för snabb omfördelning av vårdplatser.

Inte minst akutsjukhusen har stor betydelse för vården under sommaren och flera akutsjukhus har som målsättning att ha fler vårdplatser öppna än i fjol. Därför finns just nu ett särskilt fokus på rekrytering av tillräckliga resurser, planering av öppethållande och samordning mellan akutsjukhusen under sommarperioden för att kunna erbjuda en trygg och tillgänglig vård.

SKL kommer precis som tidigare år att följa upp med en utvärdering av hur sommaren varit utifrån bemannings- och patientsäkerhetssynpunkt.